

УДК 343.81

В. В. Свірець
здобувач

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРО ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ

Розбудова демократичної, соціальної, правової держави є важливим завданням сучасного українського суспільства. Гуманізм як один з основних принципів кримінально-виконавчого законодавства, виконання і відбування покарань та реформування кримінально-виконавчої системи стає важливою складовою демократичних змін у суспільстві, що орієнтується на цивілізовані міжнародні стандарти. Проблема інституційного реформування системи виконання та відбування покарання та його організаційно-правового забезпечення в сучасній науці кримінально-виконавчого права після прийняття Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) комплексно на дисертаційному рівні не розглядалася, що не може не викликати теоретичного і практичного інтересу.

Проблематика функціонування системи, що забезпечує виконання і відбування покарання, напрями її реформування завжди привертала і продовжує привертати увагу науковців. Окремі аспекти цих проблем досліджувались у наукових працях таких учених, як М.І. Бажанова, Ю.В. Бауліна, І.Л. Близнюка, Л.В. Багрій-Шахматова, І.Г. Богатирьова, В.О. Глушкова, О.М. Джужі, Т.А. Денисової, М.Й. Коржанського, В.О. Корчинського, В.Н. Кудрявцева, В.А. Львовчкіна, О.Є. Наташева, О.Б. Пташинського, Г.О. Радова, О.Л. Ременсона, В.І. Рудника, А.Х. Степанюка, М.О. Стручкова, І.С. Яковець та інших. Однак, незважаючи на вагомий здобутки науковців, основні засади реформування пенітенціарної системи потребують подальшого дослідження, особливо це стосується норм, які регулюють виконання і відбування покарання у виді позбавлення волі, започаткування пробаційних механізмів та реабілітації засуджених. Здійснені наукою кримінально-виконавчого права дослідження в даній сфері не повною мірою відповідають сучасним потребам теорії та практики.

У п. 11.7 Висновку №190 (1995) Парламентської Асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) щодо вступу України до Ради Європи вказувалося, що відповідальність за керівництво в'язницями, за виконання судових рішень повинна бути передана Міністерству юстиції до кінця 1998 року. У п. 13.7 Резолюції №1466 (2005) ПАРЄ вказується: «(Що стосується поваги до верховенства права та захисту прав людини, Асамблея закликає українську владу) ... закінчити передавання Державного де-

партаменту з питань виконання покарань Міністерству юстиції» [11]. Таким чином, Рада Європи рекомендувала перетворення пенітенціарного відомства та системи в цілому у відомство цивільного типу, що *inter alia* є необхідною умовою для впровадження динамічної безпеки в пенітенціарних установах та кращого забезпечення прав людини на практиці [1].

Однією з термінологічних та теоретичних проблем реформування є оперування на рівні законодавства як терміном «кримінально-виконавча система», так і «пенітенціарна система», а процесу їх трансформації та сутнісних відмінностей приділено недостатньо уваги в кримінально-виконавчій науці.

Сучасна пенітенціарна система включає в себе всі види установ і органів держави, що здійснюють та забезпечують діяльність з виконання покарання. Тобто до неї входять не тільки місця позбавлення волі, а й інші структурні підрозділи, задіяні у сфері пенітенціарних правовідносин [2].

Деякі відмінності між категоріями «кримінально-виконавчий» та «пенітенціарний» можна простежити, аналізуючи такий важливий елемент системи виконання покарань, як персонал. Нині категорія персоналу «узаконена» лише на рівні Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України». Так, згідно з ч. 1 ст. 14 цього Закону, до персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України належать:

1) особи рядового і начальницького складу (далі – особи рядового і начальницького складу кримінально-виконавчої служби);

2) спеціалісти, які не мають спеціальних звань;

3) інші працівники, які працюють за трудовими договорами в Державній кримінально-виконавчій служби України (далі – працівники кримінально-виконавчої служби).

Обмеження структуру пенітенціарної системи власне сферою суспільних відносин, які виникають у процесі та з приводу виконання покарань, буде дещо вузьким підходом. До вказаної структури потрібно віднести також діяльність громадянського суспільства щодо забезпечення каяття засуджених, функціонування органу пробації, питання підготовки засуджених до звільнення й соціальної адаптації звільнених осіб.

Вважаємо, що суб'єктами пенітенціарної системи виступають: з одного боку, державні органи й установи виконання покарань; підприємства, установи та організації, де працюють засуджені,

а з іншого (і це є особливістю цієї системи) – сама особа, яка вчинила злочин і стає таким суб'єктом з моменту набрання вироком законної сили щодо її засудження та покарання.

Самі установи виконання покарань, залежно від виду покарання, тривалості покарання у виді позбавлення волі, умов відбування покарання, окремих соціально-демографічних ознак (стать, вік) засуджених поділяються на:

1) слідчі ізолятори (установи, де під вартою тримаються особи, які перебувають під слідством, чекають постанови суду або підтвердження вироку і, в деяких випадках, результатів оскарження. Крім того, слідчі ізолятори виконують функції виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і виправних колоній середнього рівня безпеки стосовно засуджених, які залишені для роботи з господарського обслуговування);

2) арештні доми (установи, які виконують покарання у виді арешту. В арештних домах тримаються повнолітні особи, а також неповнолітні, яким на момент постановлення вироку виповнилося шістнадцять років і які засуджені за злочини невеликої тяжкості);

3) виправні центри (установи відкритого типу, які виконують покарання у виді обмеження волі стосовно осіб, засуджених за злочини невеликої та середньої тяжкості, а також засуджених, яким цей вид покарання призначено відповідно до ст. 82, 389 КК України);

4) виховні колонії (установи, які виконують покарання у виді позбавлення волі на певний строк стосовно засуджених неповнолітніх);

5) виправні колонії (установи закритого типу, які виконують покарання у виді позбавлення волі на певний строк, довічного позбавлення волі). Виправні колонії в Україні диференціюються залежно від рівня безпеки, в основу якого покладено комплексну соціально-демографічну, кримінально-правову, кримінологічну й кримінально-виконавчу характеристику особи засудженого [3].

Так, згідно із ч. 2 ст. 18 КВК України, засуджені до позбавлення волі відбувають покарання у виправних колоніях:

– мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання – засуджені вперше до позбавлення волі за злочини, вчинені з необережності, злочини невеликої та середньої тяжкості, а також особи, переведені з колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і колоній середнього рівня безпеки в порядку, передбаченому КВК України;

– мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання – чоловіки, вперше засуджені до позбавлення волі за злочини невеликої та середньої тяжкості; жінки, засуджені за злочини невеликої та середньої тяжкості, тяжкі та особли-

во тяжкі злочини. У виправній колонії цього виду можуть відбувати покарання також засуджені, переведені з виховних колоній у порядку, встановленому ст. 147 КВК України. У секторі середнього рівня безпеки виправної колонії цього виду можуть відбувати покарання також жінки, засуджені до довічного позбавлення волі;

– середнього рівня безпеки – жінки, засуджені до покарання у виді довічного позбавлення волі; жінки, яким покарання у виді смертної кари або довічного позбавлення волі замінено позбавленням волі на певний строк у порядку помилування або амністії; чоловіки, уперше засуджені до позбавлення волі за тяжкі та особливо тяжкі злочини; чоловіки, які раніше відбували покарання у виді позбавлення волі; чоловіки, засуджені за вчинення умисного злочину середньої тяжкості в період відбування покарання у виді позбавлення волі; засуджені, переведені з колоній максимального рівня безпеки в порядку, передбаченому КВК України. У секторі максимального рівня безпеки виправної колонії цього виду можуть відбувати покарання також чоловіки, засуджені до довічного позбавлення волі;

– максимального рівня безпеки – чоловіки, засуджені до покарання у виді довічного позбавлення волі; чоловіки, яким покарання у виді смертної кари замінено довічним позбавленням волі; чоловіки, яким покарання у виді смертної кари або довічного позбавлення волі замінено позбавленням волі на певний строк у порядку помилування або амністії; чоловіки, засуджені за умисні особливо тяжкі злочини; чоловіки, засуджені за вчинення умисного тяжкого або особливо тяжкого злочину в період відбування покарання у виді позбавлення волі; чоловіки, переведені з колоній середнього рівня безпеки в порядку, передбаченому КВК України [3].

Підсумовуючи викладене, в контексті та для цілей даного дослідження пропонуємо розглядати *пенітенціарну систему держави як сукупність органів і установ, підпорядкованих органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері виконання покарань та пробації, функціонування яких у взаємодії з іншими соціальними інститутами підпорядковано досягненню мети захисту особи, суспільства й держави шляхом виправлення засуджених, ресоціалізації осіб, які відбули покарання, запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами, а також запобігання катуванню та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими.*

На даний час згадана Концепція реформування (розвитку) пенітенціарної системи України є єдиним чинним програмним документом, що встановлює загальні принципи подальшого реформування і функціонування пенітенціарної системи

в Україні. Метою Концепції є реформування пенітенціарної системи України для беззаперечного дотримання прав людини та громадянина і гуманізації кримінального-виконавчого механізму, встановлення відповідності між завданнями та функціями таких органів, з одного боку, структурою та їх чисельністю, з другого, та фінансовим забезпеченням, з третього, оскільки система протягом років незалежності фінансувалась у розмірі 40 відсотків потреби [4].

З метою реформування пенітенціарної системи та пробації розроблено логічну модель (паспорт) реформи, затверджену рішенням колегії Мініюсту від 29 березня 2018 року (протокол №1/2018), відповідно до якої визначено стратегічні цілі, операційні цілі та завдання реформи до 2021 року. Логічна модель та подальше планування її реалізації розробляється спільно з експертами EDGE (Проект експертної підтримки врядування та економічного розвитку) відповідно до кращих світових практик стратегічного планування орієнтованого на результат (results-based management) [5].

Основними завданнями реформи є:

- залучення нових кадрів у систему на всіх рівнях – насамперед за рахунок підвищення рівня заробітної плати;

- розроблення законодавства у сфері функціонування слідчих ізоляторів та установ виконання покарань відповідно до законодавства ЄС;

- підвищення операційної ефективності державних підприємств в пенітенціарній системі за рахунок створення виробничих об'єднань за галузевим принципом, проведення закупівель через систему "ProZorro";

- будівництво нових слідчих ізоляторів та установ виконання покарань у великих містах України в рамках державно-приватного партнерства [4].

Відповідно до розпорядження від 22 вересня 2016 року № 697-р «Питання Міністерства юстиції» (далі – Розпорядження № 697) Кабінет Міністрів України погодився з пропозицією Міністерства юстиції щодо можливості забезпечення здійснення покладених на нього Постановою № 343 функцій і повноважень Державної пенітенціарної служби.

Згідно з пунктом 1 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02 липня 2014 року № 228 (далі – Положення № 228), Мініюст є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації. Основними завданнями Мініюсту, зокрема, є:

- забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань та пробації;

- забезпечення формування системи наглядових, соціальних, виховних та профілактичних заходів, які застосовуються до засуджених та осіб, узятих під варту;

- контроль за дотриманням прав людини, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та осіб, узятих під варту.

Замість єдиного структурного підрозділу, який здійснював управління органами і установами, а саме – центрального апарату ДПтС, в апараті Мініюсту було утворено декілька самостійних структурних підрозділів, а саме: департамент Державної кримінально-виконавчої служби України; департамент пробації; департамент ресурсного забезпечення; управління медичного забезпечення; відділ інспектування дотримання прав людини в пенітенціарних закладах. У складі інших структурних підрозділів апарату Мініюсту були утворені підрозділи з питань забезпечення діяльності ДКВС.

Крім того, Кабінет Міністрів України прийняв рішення (постанова від 18 травня 2016 року № 348) ліквідувати як юридичні особи публічного права територіальні органи управління Державної пенітенціарної служби та утворити як юридичні особи публічного права територіальні органи Міністерства юстиції – міжрегіональні управління з питань виконання кримінальних покарань та пробації.

З прийняттям рішення про ліквідацію Державної пенітенціарної служби, до сфери управління Міністерства юстиції України було віднесено 148 установ виконання покарань та слідчих ізоляторів (113 кримінально-виконавчих установ; 12 слідчих ізоляторів; 17 установ виконання покарань з функцією слідчих ізоляторів, шість виховних колоній), 90 промислових і 11 сільськогосподарських підприємств установ виконання покарань, 18 закладів охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби, інші установи і заклади [4].

Результати проведення аналізу наповненості установ виконання покарань та слідчих ізоляторів свідчать, що протягом трьох останніх років чисельність осіб, які відбували покарання в установах виконання покарань, зменшилася в 1,4 рази, а чисельність осіб, які трималися у слідчих ізоляторах – збільшилася в 1,2. Водночас при суттєвому зменшенні кількості засуджених чисельність персоналу колоній практично не змінилася, а в деяких з них стала перевищувати кількість осіб, які в них утримуються [4].

Застарілою залишається і матеріальна база діючих пенітенціарних закладів, більшість будівель і споруд яких перебуває у незадовільному стані, а окремі – в аварійному, чим не забезпечуються умови тримання засуджених та ув'язнених:

недостатність природного та штучного освітлення в камерах; відсутність примусової вентиляції та постійного доступу до проточної питної води; недостатня кількість умивальників, електророзеток, зливу води у туалетах; надмірна вологість та ураженість грибок стін камер тощо [4].

Наведе повністю підтверджує вказівку І.С. Яковець на те, що будь-яка діяльність повинна поступально розвиватися, що виражається в розвитку засобів і способів її здійснення. Особливо це стосується діяльності по виконанню покарання. По-перше, змінюються соціально-економічні умови, в яких відбувається виконання покарання, що вимагає адекватного реагування з боку кримінально-виконавчої системи; по-друге, засуджені згодом виявляють «уразливі місця» в діяльності по виконанню покарання й ухиляються від його відбування [5, с. 147].

Дійсно, самі засуджені під час відбування покарання є найбільш уразливими та чутливими до будь-яких змін системи.

Однією із засад подальшого реформування стала додаткова оптимізація існуючої мережі кримінально-виконавчих установ та слідчих ізоляторів, а також їх організаційно-штатної структури. Значною перешкодою на шляху реформування є плінність кадрів, пов'язана з низькою заробітною платою персоналу органів і установ виконання покарань, неналежним рівнем соціального захисту персоналу та пенсіонерів пенітенціарної системи, що робить професію неprestижною і створює умови для виникнення корупційних ризиків [4].

Взагалі нормотворчість ДПтС України завжди має ухил у бік зменшення власного навантаження та зменшення відповідальності, що не дозволить провести оптимізацією цього процесу. Відповідно до нашого визначення, оптимізація являє собою процес обрання найкращого варіанту облаштування процесу виконання покарань з існуючих, а це вимагає наявності максимальної кількості пропозицій щодо напрямів подальших перетворень у сфері виконання покарань. Покладання ж цього завдання на одну структуру, що є безпосереднім виконавцем новацій не дозволить забезпечити дотримання цієї умови. Отже, необхідно зауважити, що останні спроби удосконалення правового статусу засуджених та умов відбування окремих видів покарань здійснювались з великою кількістю помилок, обумовлених як дрібними прорахунками, так і фундаментальними проблемами в організації нормотворчості [6].

Без врахування позицій всіх заінтересованих сторін нормотворчість нині міністерства юстиції України щодо реформування системи відбування покарань виглядає дуже однобокою, а сам міністр юстиції називає засуджених до довічного позбавлення волі «найінтелігентнішою і найцікавішою

категорією засуджених». За словами чиновника, він готовий був би взяти таких людей на роботу. «Величезна кількість «довічників» вкрай стримані, розумні, інтелігентні, начитані люди. Класичний приклад – це коли людина 19–20 років повернулася з армії, молоде-зелене <...>. У когось в банді [перебувала], когось вбили з групи таких самих. Це було в 1989–1990–1991 році. Зараз 2020-й. Вони сидять десятки років. Це люди, яким зараз вже 40–50 років. Вони навіть особливо не пам'ятають те своє життя. Це зовсім, принципово інші люди, не такі, якими вони потрапили до в'язниці. Я таких готовий брати на роботу. З ним можна спілкуватись про безліч різних речей. Вони найакуратніші, найобережніші і не бачили іншого світу». Наразі в Україні проводиться тюремна реформа, за яку відповідає Денис Малюська. В межах другого етапу цієї реформи в країні запровадять пробачийний нагляд як альтернативу тюремному ув'язненню, а також ліквідують обмеження волі як вид покарання. Крім цього, в Україні можуть з'явитися платні камери в СІЗО з підвищеним комфортом» [7].

Внаслідок активних бойових дій у районі проведення антитерористичної операції та операції Об'єднаних сил деякі житлові, адміністративні та об'єкти соціально-побутового обслуговування, а також інженерно-технічні засоби охорони окремих установ виконання покарань у Донецькій та Луганській областях пошкоджено або зруйновано [4].

Так, здійснене Ю.В. Квятківським дослідження показало, що кримінально-виконавча характеристика осіб, які відбувають покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, відрізняється від кримінально-виконавчої характеристики будь-яких інших ув'язнених. У вітчизняній науці сформовано стабільні підходи до розуміння сутності кримінально-виконавчої характеристики особи, а також до того, які елементи її складають. Утім, у контексті осіб, які відбувають покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, варто враховувати зовсім інші критерії. Передусім, такі особи є безпосередньо залежними від умов, в яких вони відбувають покарання, а також тих умов, які забезпечує окупаційна адміністрація установ виконання покарань на непідконтрольних територіях. Із даного приводу варто зробити висновок про те, що ув'язнені перебувають у важких умовах, а їхні права порушуються в різноманітні способи. Наступним виділенням ним елементом характеристики є правовий статус таких осіб. Специфіка правового статусу ув'язнених на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей зумовлена тим, що він є неоднорідним для осіб, які перебувають у ув'язненні. Критерії, за якими їхній правовий статус відрізн

няється, пов'язані з тим, чи була особа засуджена до 2014 року чи після, і яким був її правовий статус на момент початку війни. Останнім виділений нами критерієм кримінально-виконавчої характеристики осіб, які відбувають покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, є гарантії реалізації такими засудженими своїх прав. Як нами встановлено, права засуджених на окупованих територіях регулярно порушуються в різноманітні способи, і кожне з таких порушень є елементом характеристики засуджених осіб [8-9, 10].

Разом з тим, поза увагою Ю.В. Квятківського та Міністерства юстиції України залишилися наступне питання. На територію України з тимчасово окупованих територій повертається засуджений, який до окупації згідно з українським законодавством, відбував покарання у виді позбавлення волі у виправній колонії певного рівня безпеки. Довідку про відбуття покарання йому видала «окупаційна влада», юридична сила якої що з точки зору вітчизняного та міжнародного права є нікчемною. Колишній засуджений, громадянин України, відбував покарання, хоче жити та працювати на території своєї країни, яка фактично і юридично не може визнати документи про відбуття ним покарання. Чи можливо вирішити цю ситуацію? Думається, що виключно суд у конкретній справі може вирішити це питання, ґрунтуючись на принципі верховенства права.

Вирішення вказаних проблем стане додатковим кроком до усунення причин, які стають підставами для звернень громадян України до Європейського суду з прав людини з приводу неналежних умов тримання засуджених і осіб, узятих під варту, їх медичного, матеріально-технічного забезпечення, що насамперед тягне за собою додаткові витрати держави на виплату компенсацій та стає причиною формування негативного іміджу України у світовому співтоваристві.

Так, В.В. Шаблистий та Л.Г. Якименко серед найбільш значущих причин і умов проникнення заборонених предметів до УВП визначили: криміногенна мотивація на придбання (пронесення) наркотиків, зброї, грошей тощо; психічне та психофізіологічне середовище засуджених та осіб, які проносять заборонені предмети; стабільно-незаконна «постачальницька» криміногенна ситуація, що характеризується відносно тривалою, протиправною взаємодією осіб, що проносять заборонені речовини, та засуджених, які їх отримують; недоліки в соціальному мікросередовищі, що впливають як на мотиваційні, так і на ситуаційні процеси, а саме: технічні умови (відсутність або технічна недосконалість відповідних засобів охорони й нагляду в УВП), організаційно-управлінські недоліки (неналежний рівень організації та здійснен-

ня оперативно-розшукової діяльності, соціально-виховної, індивідуально-профілактичної роботи, хиби в кадровому забезпеченні тощо) [11, с. 146].

Одним з напрямів подальшої модернізації пенітенціарної системи має стати заміна застарілої телекомунікаційної техніки та засобів зв'язку, організація цілодобового відеоспостереження та створення багаторівневої системи відеомоніторингу з метою зменшення впливу людського фактору, оптимізації охорони установ виконання покарань і слідчих ізоляторів, запобігання вчиненню злочинів і порушень порядку відбування покарань [4].

Охорона здоров'я осіб, засуджених до позбавлення волі, забезпечується системою медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних заходів, а також поєднанням безоплатних та платних форм медичної допомоги, передбачених чинним законодавством України. Проте стан реалізації медичного обслуговування та надання медичної допомоги особам, позбавленим волі, залишається незадовільним, адже якість медичних послуг, які надаються громадянам, засудженим до позбавлення волі, знаходиться на вкрай низькому рівні, гостро відчувається брак ресурсів, обладнання, ліків та кваліфікованого персоналу, а самі медичні працівники є залежними від керівництва установ виконання кримінальних покарань. З метою подолання існуючих як на законодавчому, так і на структурно-організаційному рівні проблем, пов'язаних із регулюванням та забезпеченням права засуджених на охорону здоров'я, Концепцію подальшого реформування (розвитку) пенітенціарної системи України передбачено удосконалення кадрового, фінансового та матеріально-технічного забезпечення системи охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби, а також поліпшення умов утримання осіб, засуджених до позбавлення волі, зокрема, створення в установах виконання покарань Центру охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби як необхідної підстави для здійснення реформи медичної служби пенітенціарних закладів і забезпечення незалежності лікаря від керівника установи виконання покарань, що, насамперед, сприятиме неупередженому встановленню діагнозів та якісному наданню медичної допомоги особам, засудженим до позбавлення волі в Україні [12, с. 24-25].

Інші науковці ще більш категоричніші. Оскільки чинний КВК не передбачає організації в Кримінально-виконавчій системі закладів на правах лікувальних для психічно хворих засуджених до позбавлення волі на певний строк, то хронічно хворі особи, які стали небезпечними для оточуючих і потребують стаціонарного лікування, повинні судом звільнитись від відбування покарання на підставі ст.84 КК України з подальшим примусовим лікуванням у спеціалізованих закладах

МОЗ України з відповідними режимом тримання. До психічно хворих засуджених до позбавлення волі, які не є небезпечними для оточуючих, але відмовляються добровільно лікуватись, суд за зверненням адміністрації виправної колонії на підставі ч.1 ст.94 КК України може застосовувати примусовий захід медичного характеру у виді надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку, яка має надаватись лікарями-психіатрами медичних частин виправних колоній. Водночас потребує законодавчого визначення порядок та місце лікування хворих на тяжкі психічні розлади чоловіків, засуджених до довічного позбавлення волі, звільнення від відбування покарання яких на підставі ст.84 КК України є проблематичним [13].

Медична служба в місцях позбавлення волі повинна регулярно поширювати інформацію про заразні захворювання (особливо про такі, як гепатит, СНІД, туберкульоз, дерматологічні інфекції) як серед ув'язнених, так і серед персоналу в'язниці. В разі необхідності слід здійснювати медичний контроль за тими особами, з якими ув'язнений має постійні контакти (особи, які разом з ним перебувають у камері, персонал в'язниці, постійні відвідувачі). В тому, що стосується, зокрема, захворювання на СНІД, то слід надавати відповідну підтримку психолога як до, так, в разі необхідності, і після обслідування. Персонал в'язниці повинен проходити постійну підготовку з питань превентивних заходів та поведінки по відношенню до ВІЛ-інфікованих. Персонал також повинен отримати відповідні інструкції про недопущення дискримінації осіб чи розголошення конфіденційної інформації [1].

На даний час з метою забезпечення прав засуджених та осіб, узятих під варту Міністерством юстиції утворено державну установу з питань охорони здоров'я, що дасть змогу забезпечити здійснення реформи медичної служби пенітенціарних закладів та зробити лікаря незалежним від керівника установи виконання покарань, що забезпечить неупереджене встановлення діагнозу та якісне надання медичної допомоги.

Наступним кроком має стати вжиття комплексу заходів для передачі функції надання медичної допомоги засудженим та особам, узятим під варту, від Міністерства юстиції України до Міністерства охорони здоров'я України.

Література

1. Човган В. Ключові напрями пенітенціарної реформи як складові національного Плану дій у сфері прав людини URL: <http://khpg.org/index.php?id=1453461065>.
2. Основные тенденции и направления развития пенитенциарной системы в России. URL: https://knowledge.allbest.ru/law/2c0b65635a2bd79a5c43a88521316d26_0.html.
3. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11 липня 2003 року № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>.
4. Концепція реформування (розвитку) пенітенціарної системи України: схвалено розпорядж. КМУ від 13 вересня 2017 р. № 654-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654-2017-%D1%80/print>.
5. Шутка Н. Як просувається «тюремна» реформа і що буде на місці історичного Львівського СІЗО URL: https://zik.ua/news/2018/08/17/yak_prosuvaetsya_tyuremna_reforma_i_shcho_bude_na_mistsi_istorychnogo_lvivskogo_1388671.
6. Яковець І. Оптимізація діяльності кримінально-виконавчої інспекції. *Інформація і право*. № 2 (8). 2013. С. 142–148.
7. Яковець І.С., Автухов К.А. Сучасна практика реформування нормативної бази, що регулює діяльність Державної кримінально-виконавчої служби України. *Часопис Академії адвокатури України*. 2014. Т. 7, № 2. С. 100-106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2014_7_2_14.
8. Міністр юстиції: «Довічники» – найінтелігентніша категорія засуджених, я таких готовий брати на роботу <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/denismalyuska-pro-zasudzhenih-na-dovichne-interv-yu-radio-nv-novini-ukrajini-50084233.html?fbclid=IwAR2R0xeuC2GHOPAvtkWWLzjdxTAr0TX3TMrkhALSHYTJLLG7vsgH7ZOV7vY>.
9. Квятківський Ю. В. Кримінально-виконавча характеристика осіб, які відбувають покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 3, том 2. 2019. С. 128–135.
10. Квятківський Ю. В. Значення та мета відбування засудженими покарання. *Соціальне право*. 2019. № 1. С. 101-107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sopr_2019_1_19.
11. Шаблистий В. В., Якименко Л. Г. Запобігання проникненню заборонених предметів до установ виконання покарань : монограф. ; за заг. ред. д.ю.н., доц. В. В. Шаблистою. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 168 с.
12. Почанська О.С. Проблеми забезпечення права на охорону здоров'я громадян, засуджених до позбавлення волі в Україні. *Право.ua*. № 2, 2018. С. 20–26.
13. Стулов О. О. Медико-санітарне обслуговування засуджених до обмеження та позбавлення волі: проблеми забезпечення законності. *Форум права*. 2014. № 2. С. 423–427 URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_2_74.pdf.

Анотація

Свірець В. В. До питання про інституціональне реформування пенітенціарної системи. – Стаття.

У статті інституційне реформування пенітенціарної системи держави розглядається як сукупність органів і установ, підпорядкованих органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері виконання покарань та пробації, функціонування яких у взаємодії з іншими соціальними інститутами підпорядковано досягненню мети захисту особи, суспільства й держави шляхом виправлення засуджених, ресоціалізації осіб, які відбули покарання, запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами, а також запобігання катуванню та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими.

Ключові слова: пенітенціарна система, політика у сфері виконання покарань і пробації, реформування, європейські стандарти діяльності.

Аннотация

Свирецъ В. В. К вопросу о институциональное реформирование пенитенциарной системы. – Статья.

В статье институциональное реформирование пенитенциарной системы государства рассматривается как совокупность органов и учреждений, подчиненных органа исполнительной власти, который обеспечивает формирование и реализует государственную политику в сфере исполнения наказаний и пробации, функ-

ционирование которых во взаимодействии с другими социальными институтами подчинено достижению цели защиты личности, общества и государства путем исправления осужденных, ресоциализации лиц, отбывших наказание, предупреждения совершения новых уголовных правонарушений как осужденными, так и другими лицами, а также предотвращения пыток и бесчеловечного или унижающего достоинство обращения с осужденными.

Ключевые слова: пенитенциарная система, политика в сфере исполнения наказаний и пробации, реформирование, европейские стандарты деятельности.

Summary

Svirets V. V. On the question of institutional reform of the penitention system. – Article.

The article considers the institutional reform of the penitentiary system of the state as a set of bodies and institutions subordinated to the executive body, which ensures the formation and implementation of state policy in the field of punishment and probation, whose operation in cooperation with other social institutions by correcting convicts, re-socializing persons who have served their sentences, preventing the commission of new criminal offenses by both convicts and other persons, as well as preventing torture and inhuman or degrading treatment of convicts.

Key words: penitentiary system, punishment and probation policy, reform, European standards.